ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“ – БЪЛГАРИЯ
НАУЧНИ ТРУДОВЕ, ТОМ 63, КН. 1, СБ. Б, 2025 – ФИЛОЛОГИЯ,
PAISII HILENDARSKI UNIVERSITY OF PLOVDIV – BULGARIA
RESEARCH PAPERS, VOL. 63, BOOK 1, PART B, 2025 – LANGUAGES AND LITERATURE

DOI 10.69085/ntf2026b273

МЕТОДИЧЕСКАТА ПОДГОТОВКА НА УЧИТЕЛИТЕ ПО ЧУЖД ЕЗИК В БЪЛГАРИЯ: СЪСТОЯНИЕ И НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОБНОВЯВАНЕ

Нина Чочева
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

METHODOLOGICAL TRAINING OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN BULGARIA: CURRENT SITUATION AND NEED FOR MODERNIZATION

Nina Chocheva
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

ninachocheva@uni-plovdiv.bg

The text examines the state of methodological training of future foreign language teachers in Bulgaria in order to argue for the need for its modernization in the context of numerous changes. The university programs in foreign language methodology in several universities are analyzed and it is found that they do not reflect the changed role of the foreign language teacher, as well as the current requirements for new skills. A strong emphasis on theory and the lack of attention to areas such as working with digital tools, artificial intelligence, emotional intelligence and classroom management are identified.

The need to update university programs by introducing new modules, integrating practical activities and developing specific skills is emphasized.

Key words: methodological training, foreign language teachers, teacher education, university curricula, curriculum modernization

Когато започнем да гледаме на възможността
да преподаваме като на изключителна привилегия,
ние всъщност осъзнаваме значимостта и
стойността на учителската професия.
(Георгиев 2020: 11)

Настоящият текст разглежда необходимостта от осъвременяване на университетската методическата подготовка на бъдещите учители по чужд език в контекста на глобалните и дигиталните промени. Поводът за това изследване е наблюдаваната през последните години промяна в професионалния профил на учителя, която се ускорява под въздействието на технологичните иновации и различните очаквания на новото поколение обучаеми.

Професията на учителя традиционно се възприема като една от най-важните и устойчиви в българското общество. Съвременният педагог функционира в динамично развиваща се социална и технологична среда, в която познатите му роли – на предаващ знания и основен източник на информация – отдавна вече не са единствени и достатъчни. В ерата на ускорена дигитализация и изкуствен интелект нагласите на поколението на изцяло дигиталните ученици също са променени. А това е предпоставка за възникването на нови роли – медиатор, фасилитатор, консултант, организатор, партньор, мотиватор, наставник, съмишленик в един различен учебен процес, в който технологиите заемат все по-централно място. Тези функции на учителя изискват притежаването на набор от съвременни умения – цифрови, социални, емоционални, организационни, комуникационни. Резонен е въпросът университетската подготовка на студентите, по-специално на тези, изучаващи чужд език, отговаря ли на тази образователна ситуация и на актуалните изисквания към учителската професия? „Имаме ли подготвени специалисти, които да обучат следващите поколения учители?“ (Джумайов 2020: 45). Дисциплината във ВУЗ „Методика на обучението по чужд език“ отразява ли изброените промени в професионалния профил на учителя по чужд език? Прегледът на специализираната литература, както и на няколко лекционни курса ясно установява, че тя все още е силно теоретична дисциплина. Нуждата теорията да бъде допълнена от широк спектър от умения, е належаща. Защото съвременният учител по чужд език (и не само) обучава поколението на „дигиталните номади“ (пак там), които живеят изцяло в онлайн света, където протича и съществена част от тяхното обучение.

Настоящата статия има за цел да представи съдържателен анализ на методическата литература и на актуалното състояние на подготовката на бъдещите учители по чужд език в български контекст, за да се обоснове необходимостта от осъвременяване на лекционния курс по методика на обучението по чужд език в условията на нарастващото влияние на глобалните и цифровите фактори.

Целта на изследването се постига чрез изпълнение на следните задачи:

1. Да се проучат специализираните източници в областта на чуждоезиковото обучение за периода 2015 – 2025 г. Този период се характеризира с интензивно навлизане в образованието на информационните и комуникационните технологии (ИКТ), на компютърно подпомагано езиково обучение, на езиково обучение чрез мобилни устройства, а през последните няколко години – и на изкуствения интелект.
2. Да се разгледа съдържанието на дисциплината „Методика на обучението по чужд език“ (френски, испански, италиански, новогръцки), която е част от учебния план на специалности в бакалавърска степен с чужд език в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ), и да се съпостави с това в други два български университета с традиции в подготовката на учители по чужд език − Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) и Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ (ВТУ), бакалавърска степен, редовна форма на обучение.
3. Да се предложи осъвременяване на лекционния курс „Методика на обучението по чужд език“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Обект на изследването е университетската подготовка на бъдещите учители по чужд език, в частност дисциплината „Методика на обучението по чужд език“, която заема централно място в техния професионален профил.

Предмет на изследването е съответствието между съдържанието на методическата подготовка и съвременните изисквания към дейността на учителя по чужд език, свързани с развитието на нови умения.

Застрашена ли е професията на учителя от изкуствения интелект? Според анализа на Фондацията на бизнеса за образованието (вж. ФБО 2025) образователният сектор не попада сред рисковите, а учителската професия е сред търсените и перспективни на съвременния пазар на труда в България. Но тази перспективност не означава статичност. По данни на Националния статистически институт (вж. НСИ 2025) за

учебната 2024/2025 г. в общообразователните училища делът на учителите под 25 г. е най-нисък – 2.35 %, на тези между 25 и 29 г. се увеличава съвсем леко, а най-висок е този на учителите над 50-годишна възраст – почти 50%. До заключението за застаряването на преподавателския състав и за недостига на учители в България достига и Световният доклад на ЮНЕСКО (вж. Световен доклад 2024, в който страната ни се нарежда до Естония, Литва, Латвия и Грузия. Тази статистика доказва още, че търсенето на кадри в образованието през следващите години ще се увеличава. Ето защо в Стратегическата рамка (вж. Стратегическа рамка 2021) за развитие за образованието, обучението и ученето в България (2021 – 2030) и в Плана за действие до 2030 г. към нея е разработена приоритетна област 3. Мотивирани и креативни учители с две основни оперативни цели: първата − повишаване на привлекателността и престижа на учителската професия и обезпечаване на системата на образованието в дългосрочен план с учители във всички образователни институции и по всички дисциплини, втората − развитие на компетентностите в съответствие с променящата се роля на учителя. Оттук възниква и необходимостта от качествена подготовка на студентите в педагогическите специалности и в частност – в тези, които подготвят бъдещи учители по чужд език. През последните години все по-осезаемо се засилва интересът към професията и се очертава тенденцията на широко отворените врати на университетите за „всеки желаещ да получи учителска правоспособност“ (Делибалтова, 2024: 738). Още по-отчетливо обаче се констатира необходимостта от модернизация на системите за подготовка и обучение в университета (Михова 2018; Веселинов 2024), защото не отразяват съвременната образователна ситуация и роля на учителя, която е съществено променена от навлизането на технологиите в обучението. Като се съгласяваме напълно с това твърдение, че:

> […] предизвикателствата пред съвременното чуждоезиково обучение са свързани с различни аспекти като мотивация на учениците, технологиите, методите на преподаване и културната осведоменост. За да се решат тези проблеми, е необходимо прилагането на комплексен подход, включващ нови стратегии и адаптиране към съвременните условия.
>
> (Цацова 2024: 163)

Ще добавим, че към този комплексен подход би било добре да се интегрира и методическата университетска подготовка на бъдещите учители, за да се създаде ново поколение учители с много добре развити технологични, организационни и социално-емоционални умения.

Дигиталните умения са с най-бързо нарастваща роля в практиката на учителя, но не присъстват или са слабо застъпени в съществуващите университетски програми. Навлизането на изкуствения интелект и разширяването на традиционната учебна среда с дигитална такава изискват нов тип професионализъм, защото образователните ресурси и приложения, базирани на изкуствен интелект, несъмнено са по-атрактивни и ефективни за съвременното дигитално поколение. Учителят по чужд език не може да пренебрегне леснодостъпните и разнообразни приложения, които, от една страна, улесняват неговата работа, оптимизират времето и ресурсите, а от друга – подпомагат постигането на впечатляващи резултати от учениците. Цацова отбелязва, че внедряването на технологиите в обучението може да улесни преодоляването на редица предизвикателства (Цацова 2024). Мотивацията на учениците например може да се повиши чрез въвеждане на персонализирано обучение според техните интереси и нужди, чрез използване на автентични текстове, видео- и аудиоматериали, чрез интерактивни практически упражнения за развиване както на рецептивните, така и на продуктивните езикови умения. Дигиталните ресурси успешно надграждат традиционните методи на преподаване, които си остават все още фокусирани основно върху граматичен и лексикален материал и по тази причина са недостатъчно ефективни за участие в комуникативни ситуации.

Използването на изкуствен интелект в процеса на чуждоезиковото обучение представлява едно от основните предизвикателства на настоящето. Веселинов основателно посочва, че:

> […] една от възможните насоки за положителното му интегриране в образованието е разглеждането му като вариант за индивидуално обучение по чужди езици и култури, ориентирано към адекватното използване на разнообразни езикови средства за правилно изразяване на мисловни фрагменти, за овладяване на устна и писмена реч, както и на средства за използване на официален, неутрален и алтернативен регистър на общуване, съставяне и структуриране на писмени текстове и т.н.
>
> (Веселинов 2024: 8)

Променената роля на учителя по чужд език изисква задълбочено познаване на възможностите на новите технологии и критично отношение към прилагането на инструментите, ползващи изкуствения интелект, в процеса на преподаване и изучаване на чужд език. Наред с това от педагога се очаква да подпомага развитието на умения за критичен подбор и осмисляне на езиковите ресурси, както и да насочва към автентична, контекстуално обоснована комуникация.

Основен документ, който описва дигиталните умения в образователен контекст, е Европейската рамка за цифрова компетентност на преподавателите (вж. Европейска рамка 2.2 2022). Това е научно обоснован документ, издаден от Европейската комисия през 2017 г., за да отговори на нуждата на преподавателите от специфични цифрови компетентности. Предназначен е за педагогически специалисти от всички нива на образованието и по всички предмети, включително учителя по чужд език. Неговата цел е да опише уменията, необходими на педагога, като ги разпределя в шест области – професионална ангажираност, цифрови ресурси, преподаване и учене, оценяване, овластяване на обучаемите, подпомагане и улесняване на дигиталната компетентност на обучаемите. Учителите трябва да бъдат ролеви модели, демонстриращи дигитална компетентност, както и критично и творческо използване на технологиите. Друго важно умение на всеки преподавател е да умее да идентифицира източниците според целите на обучение, групата обучаеми и стила на преподаване, както и да адаптира и развива ресурсите в помощ на своята практика. На учителите по чужди езици се препоръчва да адаптират методите си към дигиталната среда и да използват технологии за мотивация и ангажираност на учениците.

Съдържателният преглед на специализираната литература на национално ниво доказва, че цифровите технологии несъмнено намират своето приложение в сферата на чуждоезиковото обучение (Джумайов 2020; Искърова 2023; Цацова 2024). Влиянието на дигиталната компетентност на учителя върху обучението по чужд език е подробно анализирано (Димова, Цветков, Павлов 2024) с цел да се изведат предимствата, но и предизвикателствата, свързани с новите технологии, в часа по чужд език. Установените положителни страни са свързани с „…подпомагане развиването на езиковите умения по четене, слушане, писане, говорене, както и на способността за уместна и адекватна употреба на езика в различни комуникативни ситуации“ (Димова, Цветков, Павлов 2024: 471).

Това осигурява достъп до автентични документи, а чрез тях – и възможност за практикуване на езика в реални комуникативни ситуации. Друго предимство на използването на технологии в часа по чужд език е по-активната роля на учащите в процеса на учене на езика. От една страна, те се учат да бъдат по-самостоятелни и сами да контролират процеса на учене, като следват собствен ритъм и стил на учене, а от друга – по-лесно се прилагат съвременните методи на преподаване, като обърната класна стая, проблемно ориентирано обучение, образователни игри. Решаването на различни по сложност проблеми разчупва

традиционните рамки на часа по чужд език и „…създава условия обучаваните да се превърнат в активни, самостоятелни субекти на собственото си учене“ (Нейкова 2017: 150). Макар да изисква повече време, усилия и подготовка на преподавателя и да има значение и неговата нагласа към използването на съвременните технологии, чрез различни онлайн платформи (Искърова 2023, Цацова 2024) и приложения (Тодоров 2021) е възможно да се провежда и диференцирано преподаване в час по чужд език с цел обучаемите да усвояват знания чрез интересни и полезни учебни дейности.

За родените в края на поколението Z[1] и на тези от Alpha генерацията особен интерес представлява обучението чрез компютърни игри (Фъркова, Боянова, Колева 2025; Младенова 2022, Тодоров, Йем, Дешева 2025). Геймификацията има редица предимства: интерактивност, бързи реакции, визуална стимулация и творческо мислене, логическа, зрителна, слухова памет. Този метод провокира интереса, ангажира вниманието и повишава мотивацията на учащите, което пък от своя страна осигурява спокойна, приятна и по-ефективна учебна среда. Игрите често са първата среща за „косвена интеркултурна комуникация, наред с киното и литературата“ (Миланова 2024: 758). Но за разлика от последните игрите предоставят възможност на играча да участва лично, да бъде в реална комуникативна ситуация, както и да се запознае с културата и с основните правила на общуване и речеви модели, да приеме различното поведение, да прояви толерантност. А това налага на учителя по чужд език да преосмисли използването на традиционните методи и техники на преподаване. След като разглежда предисторията на геймификацията в чуждоезиковото обучение, ролята на мотивацията при усвояването на чужд език, ползите (преодоляване на страха[2], положителна самооценка и подобрени учебни резултати), авторски колектив (Фъркова, Боянова, Колева 2025) стига до същото заключение:

> Въпреки че традиционните методи на преподаване все още са – и в бъдеще ще останат – широко използвани, геймификацията предлага

[1] За целите на настоящия текст използваме класификацията по възрастов признак на поколенията на австралийския антрополог Марк Маккриндъл, подробно представена от Витанова и Герова (2020), според която границите на поколението Z се простират между 1995 и 2008 г., а тези на Алфа – от 2009 г.

[2] „Анимираните герои, които носят забавни черти на младото поколение и никак не са дидактични в поведението си, предразполагат в по-голяма степен потребителите да се включват в общуването и ги освобождават от страха, че ще се изложат“ (Фъркова, Боянова, Колева 2025: 68).

> нови възможности за подобряване на обучението, защото традиционните методи често не успяват да отговорят на някои потребности на съвременното дигитално поколение, което има различни начини на учене и предпочитания за интерактивност и незабавна обратна връзка.
> (Фъркова, Боянова, Колева 2025: 62)

И допълва, че:

> […] предвид застаряващата възрастова структура на преподавателите в България, огромната част от това съсловие са част от поколението Y или принадлежат дори към предходното поколение X. Това означава, че иновативните подходи в образованието съставляват по-голямо предизвикателство за педагозите, отколкото за обучаващите се.
> (Фъркова, Боянова, Колева 2025: 63)

Съдържателният анализ на източниците в областта на чуждоезиковото обучение недвусмислено доказва положителните аспекти на използването на технологиите, допълнени и от позитивните нагласи на самите обучаеми (Джумайов 2021), както и сериозната необходимост традиционните методи на преподаване на чужд език да бъдат надградени от съвременни такива, базирани на дигитални инструменти. Един от начините тази промяна да се случи планирано и всеобхватно през следващите години, е посредством обучението по методика на обучението по чужд език във ВУЗ на бъдещите учители по чужд език.

Наред с дигиталните умения в специализираната литература все повече се засягат и въпросите за социалните (Коцев, Пейчев 2021) и емоционалните умения на учителите. Вече се наблюдават призиви за необходимост от психологизация на учебния процес (Боянова-Минкова 2021). Социално-емоционалните умения на учителя допринасят за по-добра комуникация не само с учениците, но и с колегите и родителите. Ученикът е в центъра на учебния процес, но последният е променен, защото вече не се ограничава само до отношенията в конкретната учебна ситуация или класна стая. Вече е наличен съвсем различен тип отношения, „които следва да се изграждат на основата на нова етична взаимна отговорност, синергия и творческо сътрудничество“ (Боянова-Минкова 2021: 379). Известно е, че в реална учебна среда ежедневният стрес за учителя е висок заради промяната в поведението на учениците, нарастващите прояви на вербална и физическа агресия, на затруднена комуникация с родителите, увеличаващи се административни изисквания към професията. Заради тези и редица други условия от учителя се изисква сериозна емоционална стабилност, „…да демонстрира висок самоконтрол, запазване на професионалния тон“ (Коцев, Пейчев 2021:

117). Цацова препоръчва „…учителите да бъдат обучавани да разбират и отговарят на емоционалните нужди на учениците, създавайки поддържаща и мотивационна учебна среда, която насърчава откритост и увереност в използването на чуждия език“ (Цацова 2024: 169), а училищните учебни програми да развиват социални и емоционални умения, като работа в екип, емоционална интелигентност и креативно мислене.

Създаването на положителна учебна среда, в която учениците се чувстват ценени и подкрепяни (Данов 2024), е възможно за учители с добри комуникативни и организационни способности (Иванов 2024, Георгиев 2020), които изграждат доверие и съпричастност, адаптират съдържание, знаят как да предоставят обратна връзка, за да бъде класната стая безопасно пространство.

В така описаната съвременна образователна ситуация логично възниква въпросът за степента, в която методическата подготовка на бъдещите учители по чужд език отговаря на съвременните изисквания към професията. Въпреки че въпросите за подготовката и професионалната квалификация на учителите намират място в анализи, препоръки и срещи, се оказва, че темите за дигиталните, социалните, емоционалните умения не намират отражение в университетската методическа подготовка, както посочва и Михова:

> Естествено е модернизацията на съвременните образователни системи да бъде резултат от наличието на ефективни системи за подготовка и обучение на учителите. Университетите, и по-конкретно преподавателите, които подготвят учители, следва перманентно да променят своите учебни програми и заложените в тях информационни и технологични аспекти.
>
> (Михова 2018: 9)

Обучението по методика на обучението по чужд език е част от учебния план на специалностите в бакалавърска степен, в които студентите се подготвят за учителската професия. За нуждите на настоящото изследване първоначалната цел беше да се проучат учебните планове и съответният лекционен курс в три от най-големите университети с традиции в подготовката на учители по чужд език − Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, чийто представител е авторът.

Необходимо е да се уточни, че в процеса на работа издирването на учебна програма за курс по методика на обучението по чужд език за

бакалавърска степен в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ беше затруднено и такава със свободен достъп не беше намерена. Но се откри полезна информация за магистърската специалност „Методика на чуждоезиковото обучение в междукултурна среда“, чийто учебен план отговаря на съвременния профил на учителя по чужд език с включени дисциплини като: „Иновации в образованието“, „Информационни и комуникационни технологии в обучението и работа в дигитална среда“, „Дигитална компетентност и дигитална креативност“, „Лидерство в образованието“, „Медийно образование и изграждане на умения за обучител по медийна грамотност“, „Технология на урока по чужд език“ и др. Делибалтова изследва именно учебните планове на специалности, изучавани в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, с квалификация „учител“ (не е посочено по чужд език) в пет[3] области на висшето образование (Делибалтова 2024). Целта на проучването е да се проследи съответстват ли учебните планове на държавните изисквания за подготовка на учители в частта точно за развитие на дигитална компетентност у студентите. Установява се, че информационно-комуникационните технологии (ИКТ) заемат трето място в учебните планове, т.е. има засилен интерес към тяхното изучаване.

Със свободен достъп са програмите на лекционния курс по методика на обучението по немски и по френски език във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Методическите теми по френски език следват традиционното представяне на методи, цели, принципи, обучение по фонетика, лексика, граматика, развитие на продуктивни и рецептивни умения, видове уроци, учебните системи по чужд език. Към настоящия момент се установява съвпадение на съдържанието с идентичния курс в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Учебното съдържание на курса „Методика на обучението по немски език“ във ВТУ обхваща гореизброените теми, но фигурират и две по-актуални, свързани с компетентностите на учителя по чужд език и с вербалната и невербалната комуникация в обучението.

Подробният съдържателен анализ на лекционния курс по дисциплината „Методика на обучението по чужд език“ показва, че съвременните изисквания за дигитални, социални, емоционални умения на бъдещия учител по чужд език не са включени официално в университетския курс на бакалавърските специалности в два от изброените три

[3] Педагогически, хуманитарни, социални, стопански, правни и природни науки, математика и информатика.

университета (ПУ и ВТУ). Бихме добавили, че познаването на нормативните документи на национално ниво и актуалните международни анализи и препоръки също не присъства, а смятаме това за важно.

С цел да подготви ново поколение учители по чужд език и след като установи необходимостта от осъвременяване на съдържанието на курса „Методика на обучението по чужд език“ в ПУ, се предлага следното включване на модули по:

- дигитална и медийна компетентност (работа с ИИ, електронни ресурси и техния дизайн с ИИ, етични аспекти на технологиите, управление на онлайн взаимодействия и др.);
- социално-емоционални и комуникативни умения на бъдещите учители;
- съвременни методи на преподаване и учене на чужд език, вкл. в хибридно обучение;
- нормативната рамка, описваща професията „учител по чужд език“;
- кариерни умения на начинаещи учители.

В заключение може да се обобщи, че професионалният профил на съвременния учител по чужд език изисква ново равнище на подготовка, в която традиционните методически знания се допълват от умения за работа в дигитална, динамична и междукултурна среда. Присъединяваме се към мнението на Веселинов, според когото в съвременното образователно пространство „…се изисква нова визия за етапното формиране на модерна лингводидактологична компетентност като интегративна професионална характеристика както на бъдещите, така и на действащите учители по чужд език и литература“ (Веселинов 2024: 7).

Актуализирането на университетските програми е предпоставка не само за по-високо качество на обучението, но и за по-привлекателен обществен образ на учителската професия не само днес, но и в утрешния ден.

Литература

Боянова-Минкова 2021: Боянова-Минкова, Д. За необходимостта от психологизация на съвременния образователен процес. [Boyanova-Minkova, D. Za neobhodimostta ot psihologizatsiya na savremenniya obrazovatelen protses.] // *Чуждоезиково обучение*, 2021, № 4, (48), 379 – 385.

Веселинов 2024: Веселинов, Д. Лингводидактологични измерения на иновативната образователна среда. [Veselinov, D. Lingvodidaktologichni izmereniya na inovativnata obrazovatelna sreda.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки“, 2024, № 1 (54), 7 – 8.

Витанова, Герова 2020: Витанова, Н., Герова, Г. Поколенията „Z“ и „Алфа“ и мултитаскингът (многозадачността) в сферата на образованието. [Vitanova, N., Gerova, G. Pokoleniyata „Z“ i „Alfa“ i multitaskingat (mnogozadachnostta) v sferata na obrazovanieto.] // *Педагогика,* София: „Аз-буки“, 2020, № 9, 1207 – 1224.

Георгиев 2020: Георгиев, С. *5 принципа на позитивната класна стая.* [Georgiev, S. 5 printsipa na pozitivnata klasna staya.] София: РААБЕ, 2020.

Данов 2024: Данов, Д. Положителната учебна среда за обучение по дигитална и медийна грамотност. [Danov, D. Polozhitelnata uchebna sreda za obuchenie po digitalna i mediyna gramotnost.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки“, 2024, № 5 (51), 596 – 603.

Делибалтова 2024: Делибалтова, В. Учебните планове на специалности в СУ „Св. Климент Охридски“ с професионална квалификация учител в контекста на развитието на дигиталните компетентности. [Delibaltova, V. Uchebnite planove na spetsialnosti v SU “Sv. Kliment Ohridski” s profesionalna kvalifikatsiya uchitel v konteksta na razvitieto na digitalnite kompetentnosti.] // *Стратегии на образователната и научната политика*, София: „Аз-буки“, 2024, № 6, 735 – 745.

Джумайов 2020: Джумайов, Г. Съвременните технологии и тяхната роля в (чуждо)езиковото обучение през XXI век. [Dzhumayov, G. Savremennite tehnologii i tyahnata rolya v (chuzhdo)ezikovoto obuchenie prez XXI vek.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки“, 2020, № 1 (47), 44 – 54.

Димова, Цветков, Павлов 2024: Димова, И., Цветков, Пл., Павлов, М. Педагогическо приложение на дигиталните технологии в обучението по чужд език: предимства и предизвикателства. [Dimova, I., Tsvetkov, Pl., Pavlov, M. Pedagogichesko prilozhenie na digitalnite tehnologii v obuchenieto po chuzhd ezik: predimstva i predizvikatelstva.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки“, 2024, № 4 (51), 467 – 479.

Европейска рамка 2.2 2022: The Digital Competence framework for citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes,

Publications Office of the European Union, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/115376> (26.08.2025).

Иванов 2024: Иванов, И. Комуникативните компетентности на педагога. Теоретични постановки и решения. [Ivanov, I. Komunikativnite kompetentnosti na pedagoga. Teoretichni postanovki i resheniya.] // *Съвременна хуманитаристика*, Габрово: Издателство „ЕКС-ПРЕС", 2024, № 1 (20), 76 – 85.

Искърова 2023: Искърова, Н. Диференцирано преподаване в час по чужд език – слушане с разбиране и четене с разбиране чрез LearningApps. [Iskarova, N. Diferentsirano prepodavane v chas po chuzhd ezik – slushane s razbirane i chetene s razbirane chrez LearningApps.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки", 2023, № 5 (50), 470 – 579.

Коцев 2021: Коцев, В., Пейчев, И. *Ефективна комуникация и работа с родители.* [Kotsev, V., Peychev, I. Efektivna komunikatsiya i rabota s roditeli.] София: РААБЕ, 2021.

Миланова 2024: Миланова, Е. Компютърните игри с митологично съдържание – бягство от реалността или нов образователен хоризонт. [Milanova, E. Kompyutarnite igri s mitologichno sadarzhanie – byagstvo ot realnostta ili nov obrazovatelen horizont.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки", 2024, № 6 (51), 758 – 768.

Михова 2018: Михова, М. Учебната дисциплина „Педагогика" в контекста на съвременните изисквания за подготовка на учители. [Mihova, M. Uchebnata distsiplina „Pedagogika" v konteksta na savremennite iziskvaniya za podgotovka na uchiteli.] // *Професионалната подготовка на студента от педагогическите специалности*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий", 2018, 9 – 24.

Младенова 2022: Младенова, В. Игровият подход в онлайн обучението по испански език. [Mladenova, V. Igroviyat podhod v onlayn obuchenieto po ispanski ezik.] // *Език и професионална комуникация. 4. Учене, преподаване и оценяване на чужди езици за общи и професионални цели*. София: УИ „Св. Климент Охридски", 2022, 22 – 33.

Нейкова 2017: Нейкова, М. Проблемно обучение, електронно учене и мобилни технологии при изучаването на чужд език. [Neykova, M. Problemno obuchenie, elektronna uchene i mobilni tehnologii pri izuchavaneto na chuzhd ezik.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки", 2017, № 2 (44), 150 – 157.

НСИ 2025: Национален статистически институт: Статистически данни. [National Statistical Institute: Statistical data.] <https://www.nsi.bg/statistical-data/197/616 (26.08.2025)>.

Световен доклад 2024: Rapport mondial de suivi sur l'éducation. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000393186> (26.08.2025).

Стратегическа рамка 2021: Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в България (2021 – 2030). [Strategic Framework for the Development of Education, Training and Learning in Bulgaria.] <https://www.navet.government.bg/> (10.09.2025).

Тодоров 2021: Тодоров, П. Интегриране на приложението Duolingo for Schools в обучението по чужд език. [Todorov, P. Integrirane na prilozhenieto Duolingo for Schools v obuchenieto po chuzhd ezik.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки", 2021, № 3 (48), 266 – 280.

Тодоров, Йем, Дешева 2025: Тодоров, П., Йем, Н., Дешева, К. Прилагането на методи, базирани на дигитални инструменти в чуждоезиковото обучение. [Todorov, P., Yem, N., Desheva, K. Prilaganeto na metodi, bazirani na digitalni instrumenti v chuzhdoezikovoto obuchenie.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки", 2025, № 2 (52), 168 – 180.

ФБО 2025: Фондация на бизнеса за образованието: Какви професии и умения ще се търсят у нас според CEDEFOP и готов ли е българският пазар на труда. [Fondatsiya na biznesa za obrazovanieto: Kakvi profesii i umeniya shte se tarsyat u nas spored CEDEFOP i gotov li e balgarskiyat pazar na truda.] < https://fbo.bg/какви-професии-и-умения-ще-се-търсят-у-н/> (2.11.2025).

Фъркова, Боянова, Колева 2025: Фъркова, Г., Боянова, Г., Колева, А. Геймификацията и усвояването на чужд език. [Farkova, G., Boyanova, G., Koleva, A. Geymifikatsiyata i usvoyavaneto na chuzhd ezik.] // *Чуждоезиково обучение*, София: „Аз-буки", 2025, № 1 (52), 59 – 77.

Цацова 2024: Цацова, Д. *Акценти в чуждоезиковото обучение: теоретична основа и съвременни практики.* [Tsatsova, D. Aktsenti v chuzhdoezikovoto obuchenie: teoretichna osnova i savremenni praktiki.] София: Парадигма, 2024.